

**בס"ד. משיחות ליל ויום ג' פ' ויחי, עשרה בטבת (יהפך לשמחה)
וש"פ ויחי, י"ד טבת ה'תשנ"ב.**

הישר", "ספר אברהם יצחק ויעקב", ועל ידו נמשכים לכל בני"י כל עניני האבות שב"ספר הישר" (וההמשכה עצמה היא באופן ד"ישר" יחזו פנימו"), ועד שנעשה המעמד ומצב ד"ויחי יעקב" אצל כל בני"י עד סוף כל הדורות.

ותוכן הפרשה — ברכת יעקב לבניו¹⁰ (ולפנ"ז גם ברכתו לבני יוסף¹¹, "אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי"¹²) — המשכת (ברכה מלשון המשכה¹³) עניני יעקב לכל בניו, י"ב

א. פרשת ויחי היא סיום וחותם ספר ראשון (גם במעלה וחשיבות) דחמשה חומשי תורה, ספר בראשית (גם מלשון ראש), הנקרא "ספר הישר", "ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישרים"¹⁴ — "מעשה אבות סימן לבנים"¹⁵ — שמהוה הוראה ונתינת-כח לכללות עבודת ה"בנים" (כל בני"י) שמתחילה ב"ואלה שמות בני ישראל", ונמשכת בכל הד' ספרים שלאח"ז, ובכל כ"ד ספרי קודש דתורה נביאים וכתובים, עד ל"דברי הימים", דברי ימי בני"י עד סוף כל הדורות.

ומודגש בשמה ובתוכנה של הפרשה שבה מסיימים וחותמים ספר ראשון שבתורה:

שם הפרשה — "ויחי יעקב"¹⁶ — שכיון ש"יעקב" הוא "בחירי האבות"¹⁷, מהווים חיי יעקב הסך-הכל ד"ספר

* ליל עשרה בטבת — לאחרי תפלת ערבית, ויום עשרה בטבת — ב"דברי כבושין" לאחרי תפלת מנחה (וראה לקמן הערה 40).

1) כידוע שגם הסדר שכתורה הוא בתכלית הדיוק.

2) ע"ז כה, רע"א. וראה בארוכה תו"ח ויצא לב, ג.

3) ראה תחומא לך לך ט. ב"ר פ"מ, ו. רמב"ן לך לך יב, ו. וראה לקו"ש חט"ו ע' 76. וש"נ.

4) כפי שנקראת בכ"מ (לא רק "יחי", אלא) "יחי יעקב" (רמב"ם בסוף סדר תפלות כל השנה).

5) שעה"פ תולדות כו, כה. וראה ב"ר רפעי"ו. זח"א קיט, ב. קמו, ב.

6) שכולל גם אברהם ויצחק — כידוע שיעקב הוא מדת התפארת, שכוללת גם חסד וגבורה,

אברהם ויצחק (ראה אה"ת פרשתנו (כרך ה') תתקצג, טע"ב ואילך).

7) כידוע שיעקב כולל "כל הנשמות שבישראל מעולם ועד עולם" (תניא אגה"ק ס"ז), ועד שנקראים כולם על שמו — "ישראל" ו"יעקב".

8) ובפרט ע"י יעקב — שמדתו מדת התפארת, קו האמצעי, קו ישר, כלשון המשנה (אבות רפ"ב).

"איזו היא דרך ישרה כו' כל שהיא תפארת כו'". וראה לקוטי לוי"צ פרשתנו ע' רמח: "וכן בתניא

פמ"ה עוד יש דרך ישר כו' ע"י מדתו של יעקב אע"ה שהיא מדת הרחמים כו', הרי שמדתו של יעקב, רחמים ת"ת, נקרא ישר, וכמ"ש כי האלקים

עשה את האדם ישר, ואדם הוא ת"ת שם מ"ה (ולמעשה שמדוכר בו בפמ"ה בתניא), והאמור שם

בפמ"ו ויש דרך ישר כו' שהוא האהבה דכמים הפנים לפניו כו' שייך ג"כ לת"ת, ערמ"ש ישר יחזו פנימו".

9) תהלים יא, ז. וראה ספר הלכותיים (דא"ח להצ"צ) ערך ישר. וש"נ.

10) מט, א ואילך.

11) מח, כ.

12) שם, ה.

13) תו"א מקץ לו, ג. ובכ"מ.

השבטים¹⁴, שכוללים כל בניי עד סוף כל הדורות.

ובלשון חז"ל¹⁵: "יעקב אבינו לא מת", "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים"¹⁶ — שחיי יעקב הם חיים נצחיים ע"ז שנמשכים אצל זרעו וזרעו זרעו עד סוף כל הדורות, "זרעו בחיים", חיים אמיתיים ע"י לימוד וקיום התורה, "חיינו ואורך ימינו"¹⁷,

וכסיום קריאת פרשת ויחי שבה מסיימים והותמים ספר ראשון שבתורה מכריזים "חוק חזק ונתחזק"¹⁸ (כמנהג ישראל¹⁹) — ש"ויחי יעקב" מהוה חזוק על העבודה זכל בניי עד סוף כל הדורות.

וע"פ הידוע שפרשיות התורה שייכות במיוחד להזמן שבו קורין פרשיות אלה²⁰ — יש לבאר גם הקשר והשייכות דפרשת ויחי (סיום ספר ראשון שבתורה, ספר הישר, שמהוה נתינת כח וחזוק לעבודת בניי בכל הדורות) לעשרה בטבת, ובפרט בקביעות שנה זו, שעשרה בטבת חל ביום השלישי דפרשת ויחי, ויום הש"ק פרשת ויחי (שבו נעשה העילוי והשלמות ("ויכולו"²¹) דעשרה בטבת) הוא ביום י"ד טבת, ערב והתחלת ט"ו טבת (שמתחיל במנוחת שבת²²), שבו "קיימא"²³ סיהרא (דחודש טבת)

14 ומתחיל מהתחלקות לב' אופני העבודה הכלליים דראובן ושמעון* ("אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי") — רא"י ושמיעה (ראה תוי"א ריש פרשתנו. ובכ"מ), ולאח"ז באה ההתחלקות דפרטי אופני העבודה דיי"ב השבטים, שהתחלקות זו היא גם ביחס להקירוב וריחוק לא' מב' אופני העבודה העיקריים דרא"י ושמיעה (וראה גם קונטרס משיחות ש"פ ויחי תש"נ ס"ט (התווידעויות תש"נ ח"ב ע' 135)).

15 תענית ה, ב. זהר פרשתנו רלה, רע"ב. רמח, ב. פרש"י פרשתנו מט, לג.

16 ועפ"ז יש לבאר השייכות דשם הפרשה עם חוכנה (שהרי שם הפרשה הוא לא רק מפני ההכרח** להיזהר התיבה הראשונה שבפרשה, אלא גם ובעיקר בגלל שקשור ושייך ומורה על חוכן הפרשה) — שהחוכן דרוב הפרשה הוא בנוגע לחיי בניו (ובני בניו) של יעקב (כמודגש בכרכות יעקב לבניו — "איש אשר כברכתו כרך אותם", "ברכה העתידה לבוא על כל אחד ואחד" (מט, כח ובפרש"י) במשך חייהם וחיי זרעם כדורות שלאח"ז), ואעפ"כ נקראת ע"ש חיי יעקב ("ויחי יעקב") — כיון שאמיתת חיי יעקב, חיים נצחיים, מתבטא בחיי בניו, "מה זרעו בחיים אף הוא בחיים".

17 נוסח ברכת אהבת עולם דתפלת ערבית — ע"פ לשון הכתוב (נצבים ל, כ) "כי הוא חייך ואורך ימך".

* ועפ"ז י"ל, שבמנין דראובן ושמעון בפרשת וארא ("מתוך שהחזק ליחס שבטו של לוי עד משה ואהרן" (פרש"י וארא ו, יד)) נכללים כל בניי. ** "כי כל דבר אף שהוא הכרחי לכאורה הכל בכונה מכוון ומצוה ע"פ ה" (צפער"ט עה"ת ר"פ חטע"י).

18 תהלים עח, ה.

19 ג"פ — בתלת זימני הוי חזקה (בי"מ קו, רע"ב. וש"נ), שהחזוק עצמו הוא באופן של חזקה.

20 ראה שו"ע או"ח סו"ס קלט, ובנ"כ. לקו"ש חכ"ה ע' 474. וש"נ.

21 "המועדים של כל השנה כו' ככולן יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן כי הכל מיד ה' השכיל" (שלי"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצו, א)).

22 בראשית ב, א. וראה לקו"ת בהר מא, א. אדה"ת עה"פ.

23 כדמוכח מזה שאין אומרים צו"צ במנוחת שבת שהוא ערב יום שאין אומרים בו תחנון (שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס רצב).

24 זהר ח"א קנ, רע"א. ח"ב פה, רע"א. ועוד. וראה שמו"ר פט"ו, כו.

הקשורים עם החורבן שאירעו בהמשך זה לזה – ועל סדר המאורעות: בעשרה בטבת – "סמך מלך כבל .. על ירושלים והביאה במצור", בשבעה עשר בתמוז – "הובקעה ירושלים", בתשעה באב – "חרב הבית בראשונה ובשני", ובשלישי בתשרי – "נהרג גדליה בן אחיקם ונכתב גחלת ישראל הנשארת כו"³¹.

וכיון שבעשרה בטבת היתה התחלת (כל המשך המאורעות של) החורבן, ובהתחלה יש תוקף גדול יותר לגבי המשך שלאח"ז ולפעמים גם לגבי סוף כל הענין, לכן יש בו חומר גדול יותר משאר הצומות הקשורים עם המשך וסוף החורבן.

ומזה מובן גם בנוגע לענין הטוב שבצומות³² – שעשרה בטבת הוא ההתחלה והפתיחה להענין הטוב שבכל הצומות (כדלקמן), שלכן, ה"ז ביתר שאת וביתר עוז מבשאר הצומות (כולל גם תשעה באב שבו נולד משיח צדקנו³⁶, התחלת הגאולה), ככלל פתיחת דבר חדש בעניני קדושה³⁷.

ג. וביאור הענין:

יום התענית הוא (כלשון הכתוב³⁸) "יום רצון לה'", כפי שמבאר רבינו

באשלמותא²⁵, כולל ובמיוחד השלימות דעשרה בטבת, כדלקמן.

ב. ובהקדם ביאור ענינו המיוחד של עשרה בטבת:

בעשרה בטבת, א' מד' הצומות שחיובם מדברי סופרים²⁶, ישנו חומר לגבי שאר הצומות (ואפילו לגבי תשעה באב ש"לילו כיומו²⁷, דלא כשאר הצומות שמדברי סופרים שהם רק ביום ולא בלילה²⁸) בדוגמת הצום דיוהכ"פ שחיובו מן התורה – ש"אפילו ה' חל בשבת (בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראי²⁹, כולל גם משך זמן לאחרי החורבן, כשהי' ב"ד סמוך³⁰ שהיו מקדשין ע"פ הראי³¹) לא היו יכולין לדחותו ליום אחר, מפני שנאמר כו"³² בעצם היום הזה, כמו ביום הכפורים³².

ויש לומר ההסברה בזה³³:

ד' הצומות נקבעו בגלל ד' מאורעות

25 וברט שמיילוי ושלמות הלכנה – "חצי כ"ט י"ב תשצ"ג" (כ"י או"ח סתכ"ו) – מתחיל בין י"ד לט"ו.

26 ראה רמב"ם ה' תעניות פ"ה ה"ד.

27 רמב"ם שם ה"ז. טושו"ע או"ח סתקנ"ג

ס"ב.

28 רמב"ם שם פ"א ה"ח. טושו"ע שם ר"ט

תקסד.

29 משא"כ בזמן הזה שמקדשין ע"פ החשבון

– לא יחול עשרה בטבת בשבת.

30 ועד שמצינו שגם לאחרי כרי"כ דורות ה"י

ב"ד סמוך – בית דינו של הרי"ף (מגיד משנה

ה' שופר פ"ב ה"ט. ובכ"מ), ויש מקום לומר

שהיו מקדשין ע"פ הראי' (ראה בארוכה

התועדויות תשמ"ה ח"א ע' 466 ואילך).

31 יחזקאל כד, ב.

32 אבודרהם ה' תעניות – הוכא בכ"י

או"ח סתק"ג.

33 ראה גם לקו"ש חכ"ה ע' 267. וש"נ. –

וראה ע"ז שו"ת שואל ומשיב מהד"ק ח"ג סקע"ט.

34 רמב"ם שם פ"ה ה"ב"ג.

35 ובמכ"ש וק"ו – כיון ש"מדה טובה

מרובה כו" (סוטה יא, א. וש"נ).

36 ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד. ועוד. –

ולעיר, שזמן העיבור הוא (לכל הפחות) ז' חדשים

לפני הלידה, ועפ"ז י"ל שזמן העיבור דמשיח הוא

בעשרה בטבת, ז' חדשים לפני תשעה באב (יום

לירת משיח). וראה לקמן הערה 114.

37 ראה לקו"ש ח"כ ס"ע 74 ואילך. וש"נ.

38 ישע"י נח, ה.

[אלא שעצם העובדה שהי' ביכלתו ועד שהקיף את החומה ועשה מצור על ירושלים, באופן ש"אין יוצא ואין בא"42, ובמילא לא היו יכולים להכניס מזון לעיר וכו' – הו"ע בלתי-רצויי" עד לקביעת תענית].

והכוונה במאורע זה (מצור על ירושלים, אבל מצור כלבר, מבלי לפגוע בירושלים עצמה, אפילו לא בחומת ירושלים) היתה כדי לעורר את בני" לשוב בתשובה מיד"44, שעי"ז יתבטל הענין הבלתי-רצוי מתחלתו (ובמילא לא יבוא מזה המשך המאורעות הבלתי-רצויים דהחורבן והגלות).

ונמצא, שכעשרה בטבת מודגש ה"עת רצון" בנוגע לעבודת התשובה

הזקן באגרת התשובה"3 ש"הצום הנרצה הוא יום רצון" – "עת רצון" בנוגע לענין התשובה"46, שעל ידה מבטלים החורבן והגלות ומביאים הגאולה – "אין ישראל נגאלין אלא בתשובה, וכבר הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה .. ומיד הן נגאלין"41.

וענין זה (כוונת הצום בשביל התשובה שמבטלת החורבן והגלות ומביאה הגאולה) מודגש בעשרה בטבת יותר מבשאר הצומות:

כש"סמך מלך ככל .. על ירושלים והביאה במצור" – עדיין לא פגע בירושלים עצמה (בהבתיים שבה, וכודאי לא בהבית העיקרי, בית המקדש), ואפילו לא בהחומה שמקיפה ומגינה על ירושלים, שגם החומה היתה בשלימותה, ומלך ככל נשאר מחוץ להחומה (משא"כ במאורעות שלאח"ז שבגללם נקבעו שאר הצומות).

42) לשון הכתוב – יהושע ו, א.
43) ועד כרי כך, שענין זה יכול להיות "התחלה" לכל המשך המאורעות שלאח"ז (כפי שהי' בפועל, כיון שלא ניצלו את ההתעוררות לתשובה).

44) וכפרט שאין צורך בריבוי זמן, כיון שהתשובה היא "בשעתא חדא כיומא חדא ברגע חדא" (זח"א קכט, סע"א), וכפס"ד הגמרא (קידושין מט, ב) שע"י "הרהור תשובה" נעשה "צדיק (ועד לצדיק) גמור" (כגירסת האור זרוע סק"ב), ולא עוד אלא ש"זכאי חסידי* בכל יומא ויומא .. עבדין חיבתא שלימתא" (זהר פרשתנו רכ, סע"א), ו"איתא בתיקונים שאפילו אם הי' צדיק** א' חורר בתשובה שלימה כדורו הי' בא משיח" (מאמרי אדה"ז הקצרים ע' תג).

(* שכולל כל בני" – "ועמד כולם צדיקים" (ישעי"ו, ט, כא. טנהדרין ד"פ חלק).
(** זלא רק צדיק (גמור) "לענין אמיתת שם התואר והמעלה", אלא גם כ"שנדון אחר רובו ומקרי צדיק כדינו מאחר שזוכה כדון" (תניא פ"א), כיון שעני' "מצוה אחת .. הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה" (רמב"ם הלי' תשובה פ"ג ה"ד).

39) תניא ח"ג ספ"ב.
40) ובלשון הרמב"ם (שם ה"א) – "כדי לעורר הלבבות לפתוח דרכי התשובה .. שבזכרון דברים אלו נשוב להיטיב".
וזהו גם תוכן המנהג דאמירת "דברי נבושין" כיום התענית (ראה לקו"ש ח"כ ע' 352. וש"ג) – מלשון "כבוש עונותינו ותשליך במצולות ים גוי" (מיכה ז, יט) – שאינם דברי מוסר, ח"ו, כי אם, דברים בזכותם של בני", כולל גם בנוגע להתעוררות לתשובה – ש"אין לך דבר שעומד בפני התשובה" (רמב"ם הלי' תשובה ספ"ג), ולא עוד אלא שגם לפני התשובה בפועל ובגלוי "הוא רוצה להיות מישראל ורוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות כו" (רמב"ם הלי' גירושין ספ"ב – שיעור היומי דמוצאי עשרה בטבת). – וראה כארוכה קונטרס משיחות ש"פ ויחי ועשרה בטבת דאשתקד (התועדויות חנשא"א ח"ב ע' 87 ואילך).
41) רמב"ם הלי' תשובה פ"ז ה"ה.

כמ"ש"י "והבית בהבנותו אבן שלמה גוי ומקבות והגרון כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהבנותו"⁵⁰, כיון ששייך לחורבן ביהמ"ק, כדאי אתא במדרש⁵¹ "וזאת התרומה גוי זהב וכסף ונחושת"⁵² .. אבל ברזל אין כתיב כאן לא במשכן ולא במקדש⁵³ למה שנמשל בו אדם שהחריבו ביהמ"ק⁵⁴.

והתיקון לזה ע"י ברזל דקדושה⁵⁵:

אמרו חז"ל⁵⁶ "כל ת"ח שאינו קשה כברזל אינו ת"ח .. דכתיב⁵⁷ ארץ אשר

(שפוסלן ומכתחן כברזל) כי חרבך הנפת עלי ותחללה, ש"המזבח נברא להאריך ימיו של אדם והברזל נברא לקצר ימיו של אדם, אין זה ברין שיונף המקצר על המאריך, ועוד, שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים, לפיכך לא יבוא עליו כורת ומחבל (יתרו כ, ככ ובפרש"י – ממכילתא, וראה בארוכה בפ"י הרמב"ן, תורה שלימה (את תקנה"ה)).

(49) מלכים"א ו, ז.
(50) והשימוש כברזל לסתת את האבנים "אבנים גוי" גזית מגוררות במגרה, "חתוכות במגרה", "כלי ברזל מלא פנימות כר" (שם ז, ט, וכמוצאות) ה"י בחוץ – "שה" מתקין מבחוץ ומכניס מבפנים" (סוטה מח, ב*).

(51) שמו"ר פל"ה, ה.
(52) תרומה כה, ג.
(53) ר"ברזל" שנוכר בדברי הימים – ראה לקמן ס"ו.

(54) וראה ברכות לב, ב: "מיום שחרב ביהמ"ק נפסקה חומת ברזל כ"י שנאמר ואתה קח לך מחבת ברזל וגו'".

(55) ראה ספר הלכותים (דא"ח להצ"צ) ערך ברזל, וש"נ.

(56) תענית ד, א. וראה גם שם ז, א: "מאי דכתיב ברזל כברזל יחד, לומר לך מה ברזל זה אחד מחדד את חבירו אף שני תלמידי חכמים מחדדין זה את זה בהלכה".
(57) עקב ח, ט.

(* ולדעת רבי יהודה – ש"אמר רבי נראין דברי רבי יהודה באבני מקדש" – גם מבחוץ לא השתמשו בכלי ברזל, אלא ע"י ה"שמיר" (טוטה שם).

שמבטלת החורבן ומביאה הגאולה יותר מבשאר התעניות⁴² – כיון שלא ה"י בו ענין של חורבן בפועל (שהרי גם חומת ירושלים נשארה בשלימותה), כי אם דבר שיש בו כדי לעורר לתשובה, שע"ז ישארו ירושלים וביהמ"ק בשלימות (שליטת החורבן).

ד. ויש להוסיף כביאור ענינו המיוחד של עשרה בטבת – הן בנוגע להתחלת החורבן דביהמ"ק והן וכעיקר בנוגע להתחלת (הגאולה ו)בנין ביהמ"ק:

בנוגע להמצור על ירושלים (בעשרה בטבת) מצינו בכנאות יחזקאל⁴⁶ "ואתה קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל בינך ובין העיר גוי והייתה במצור גוי אות היא לבית ישראל" ("שכך תבוא ירושלים במצור"⁴⁷).

ויש לומר, שבהסימן להמצור ע"י "ברזל" נרמז גם חורבן ביהמ"ק – כי, "ברזל" מושלל בביהמ"ק⁴⁸,

(45) ויש לומר, שבעשרה בטבת עצמו מודגש עוד יותר ענין זה בליד עשרה בטבת – שכבר התחיל יום העשירי בטבת שמתחיל בערב (ויהי ערב והי בוקר), ואעפ"כ לא התחיל הצום דעשירי בטבת עד עלות השחר* – שבזמן זה מודגשת ביותר הנתינת כח ("עת רצון") לנצל את הזמן לעבודת התשובה שמביאה את הגאולה, שע"ז יתבטל הצום דעשירי בטבת עוד לפני התחלתו.

(46) ד, ג.
(47) פרש"י עה"פ.

(48) ומודגש בעיקר במזבח – עיקרו של ביהמ"ק, "בית לה" מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" (רמב"ם ריש הל' ביהמ"ח) – "ואם מוכח אבנים חצעה לי לא תבנה אתהן גזית

(* רמב"ם וסושי"ע שבהערה 28. – ולהעיר מהשק"ס בהישן שינת קבע אם מותר לו לאכול ולשתות לפני עלות השחר (ראה נ"יכ הסושי"ע שם).

כסף זה יצחק .. ונחושת זה יעקב". וע"פ הידוע⁶³ שג' בתי מקדשות הם כנגד אברהם יצחק ויעקב, "אברהם שכתוב בו הר .. יצחק שכתוב בו שדה .. יעקב שקראו בית"⁶⁴, יש לומר, שזהב וכסף ונחושת הם כנגד ג' בתי מקדשות: זהב כנגד בית ראשון, כסף כנגד בית שני, ונחושת כנגד בית שלישי. וההסברה בזה⁶⁵ — שע"י יעקב שענינו תורה (כנ"ל ס"א), נעשה גם הבירור של "נחושת" (מלשון נחש⁶⁶, נחש הקדמוני, שהו"ע הקליפה, שבירורו ע"י "נחשת" דקדושה⁶⁷), שעיקרו ושלמותו כביהמ"ק השלישי, כנגד יעקב.

ויש להוסיף, ש"נחושת" רומז גם על המעמד ומצב דומן הגלות (לאחרי חורבן בית שני), ואילו השלימות דביהמ"ק השלישי מרומזת ב(הבירור ד"ברזל" דלעו"ז, שלמטה גם מ"נחושת"⁶⁸, שע"יז באים ל)השלימות ד"ברזל" דקדושה:

זהב וכסף ונחושת הם בסדר דמלמעלה למטה — שזהב הוא המשובח ביותר, כסף הוא למטה מזהב, ונחושת למטה גם מכסף. ומרומז גם בהר"ת שלהם: "זהב",

אבני ברזל, א"ת אבני אלא בוני", שזהו"ע ד"קשה עורף" למעליותא⁶⁹, החוזק והתוקף (ברזל) דעצם הנשמה⁷⁰, שע"יז מבטלים הברזל דלעו"ז שהוא (קשיות העורף ד)היצה"ר⁷¹.

וענין זה שייך במיוחד לעשרה בטבת — כי, כוונת המצור (מצור כלבר, ללא פגיעה אפילו בחומת ירושלים) היתה לעורר על התשובה כדי שגם חומת ירושלים תשאר ותהי בשלימותה (כנ"ל), וענינו בעבודת ה' — השמירה על שלימות התורה, "אני חומה זו תורה"⁷², באופן של חזק ותוקף ד"ברזל" דקדושה, "אבני בוני", תלמידי חכמים) ברזל".

ויתירה מזה — שגם הכוונה והתכלית בהמשך המאורעות דהמצור עד לפעולת הברזל בחורבן ביהמ"ק (כיון שלא עשו תשובה כו'), היא, כדי שתהי שלימות ה"ברזל" דקדושה בבנין ביהמ"ק השלישי:

איתא במדרש⁷³ ש"זהב וכסף ונחושת" הם כנגד ג' האבות אברהם יצחק ויעקב — "זהב זה אברהם ..

68 ראה שמו"ר ספמ"ב. לקו"ת בלק סו, ד. איה"ת תצוה ע' איתשיו. מג"א ע' בית"א.
69 להעיר ש"ברזל" בגימטריא "גורל", שקאי על עצם הנשמה (אוה"ת שם).

60 ראה סוכה נב, ב: "אם פגע בך מנוול זה משכהו לבית המדרש אם ברזל הוא מתפוצץ כו". וראה מדרש משלי (פכ"ז. הובא בכח"י בא יב, לג): "ברזל בברזל יחד זה משה הצדיק ופרעה הרשע שהיו מתנקשין זה עם זה בשפתים .. עד שאתה אומר לא ידעתי את ה' סופך לידע כו", היינו, שהביטול דפרעה, ברזל דלעו"ז, נעשה ע"י משה, ברזל דקדושה (אוה"ת מג"א שם).

61 פסחים סז, א. וראה אוה"ת פרשתנו תד, א.

62 שמו"ר ספמ"ט.

63 ראה חור"ג מהרש"א ועיין יעקב לפסחים פח, א. לקר"ת מטוח פג, ג. ובכ"מ.
64 פסחים שם.
65 ראה אוה"ת תשא ע' איתתפח.
66 ראה חוקת כא, ט ובפרש"י.
67 ולהעיר, ש"נחשת" ר"ת נוכלות חכמה שלמעלה תורה (הוספות לתור"א תשא קיא, ד. ובכ"מ). והשייכות ליעקב — ראה אוה"ת פרשתנו תח, א.
68 ראה זח"ב רכה, רע"א. אוה"ת תרומה ע' א'חיג.

זלפה לאה, ד' נשי יעקב שהן האמהות די"ב השכטים, וכנגדן יש גם ד' כחי בנוקבא דקליפה, כמ"ש בעוג"ז "ערשו ערש ברזל", שהן הלעו"ז דד' האמהות שבקדושה.

ולהוסיף, שגם סדרן של ד' האמהות שב"ברזל" (בלהה לפני רחל וזלפה לפני לאה, שפחה לפני גברתה) הוא הסדר דלעו"ז — "שפחה" כי תירש גברתה".

ויש לומר, שגם בקדושה ישנו הסדר ד"ברזל" — שפחה לפני גברתה למעלותא:

ובהקדם מעלת האמהות לגבי האבות, כמ"ש באברהם "כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה", "שהי' אברהם טפל לשרה בנביאות"⁷⁵ — ע"ד ובדוגמת המעמד ומצב דלעתיד לבוא ש"נקבה תסובב גבר"⁷⁶, "אשת חיל עטרת בעלה"⁷⁷, שספירת המלכות תתעלה למעלה מכל הספירות (סוף מעשה במחשבה תחלה)⁷⁸, שמעין זה הי' אצל האבות, כמארז"ל⁷⁹ "שלשה הטעימן הקב"ה בעוה"ז מעין העוה"ב, אברהם יצחק ויעקב, שנאמר בהם בכל מכל כל"⁸⁰.

(וראה לקמן הערה 141). לקוטי תורה ושער הפסוקים ואתחנן ד, כ. עקב ת, ט. ועוד.

75 דברים ג, יא.

76 משלי ל, כג.

77 ראה אוה"ת תצוה ע' איתרצב ואילך. איתשלו ואילך. לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' תיז.

78 וירא כא, יב ובפרש"י.

79 ירמ"י לא, כא.

80 משלי יב, ד.

81 פיוט "לכה דודי".

82 כ"ב טו, סע"ב ואילך.

83 לקו"ח שה"ש טו, ג. אוה"ת חיי שרה קכג, ב.

ר"ת "זה הנותן בריא", "כסף", ר"ת "כשיש סכנת פחד", ו"נחושת", ר"ת "נתינת חולה שאמר תנו"⁶⁹.

ועפ"ז י"ל, ש"זהב" מורה על (המשכן ו) בית ראשון שהי' בשלימות ("זה הנותן בריא"), ו"כסף" מורה על בית שני שחסרו בו חמשה דברים⁷⁰ (שלכן "יש סכנת פחד" שמא יהי' עוה"פ החסרון ח"ו דביהמ"ק כולו), ו"נחושת" (שלמטה מזהב וכסף) מורה על המעמד ומצב דזמן הגלות, שבגלל החסרון דביהמ"ק נעשים בני"ב כמעמד ומצב של "חולה שאומר תנו", שזוהי הבקשה והדרישה מהקב"ה ליתן ("כל הנותן בעין יפה הוא נותן"⁷¹) את ביהמ"ק השלישי שיהי' בתכלית השלימות (גם לגבי המשכן ובית ראשון) — "מקדש אדני כוננו ירך"⁷², "בנינא דקוב"ה"⁷³, בית נצחי (שאינן אחריו חורבן).

ויש לומר, שמעלת הנצחיות דבית המקדש השלישי (שלאחריו החורבן דבית ראשון ובית שני יבנה בית מקדש נצחי שאינן אחריו חורבן) — מרומזת בהחוזק והתוקף ד"ברזל" דקדושה.

ה. ובסגנון דתורת הקבלה והחסידות:

ירוע"י ש"ברזל" ר"ת בלהה רחל

69 ראה רבותינו בעה"ת ר"פ תרומה. פי' הרא"ש ש.ס. אגרת הטיול (לאחיו של המהר"ל) חלק הרמז אות ז. תורה שלימה עה"פ תרומה כה, ג (אות לח).

70 יומא כא, ב.

71 ראה כ"ב נג, רע"א. וש"נ.

72 בשלח טו, יז.

73 זח"ג רכא, א.

74 ספר הליקוטים להאריו"ל פרשתנו מט, יא

השלימות דלעתיד לבוא שספירת המלכות תהי' למעלה מז"א ("אשת חיל עטרת בעלה"), ולכן נבנה מאבנים, דומם, שמורה על ספירת המלכות, ולא מעצי שטים, צומח, שמורה על ז"א (אבל לא מברזל⁹³ שלמטה מאבנים, שמורה על ספירת המלכות בירידתה לבי"ע).

ויש לומר, שבביהמ"ק דלעתיד לבוא⁹⁴ תתגלה מעלת המלכות (לא רק כפי שהיא באצילות, אלא גם ובעיקר) בירידתה לבי"ע, שתתבטא בהחזק ותוקף (לא רק דאבנים, אלא גם) דברזל שהוא חזק יותר מאבנים, "ארץ (ספירת המלכות) אשר אבני ברזל", ע"ד מעלת השפחות לגבי האמהות (שלימות בנין ועליית המלכות) שמרומות בהר"ת ד"ברזל"⁹⁵.

ועד"ז בנוגע למעלת השפחות לגבי הגבירות (בלהה לפני רחל וזלפה לפני לאה⁸⁴), כמ"ש ברחל שנתנה שפחתה (בלהה) ליעקב "ואבנה גם אנכי ממנה"⁸⁵ — שהאמהות⁸⁶ הן בחי' מלכות דאצילות, והשפחות הן בחי' מלכות בירידתה לבי"ע, ועז"נ⁸⁷ "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה", שהאבות שבונים המלכות ע"י נישואיהם עם האמהות⁸⁸, לא רצו (מצד עצמם) לישא השפחות כיון שמאסו בהירידה לבי"ע (ענינם של השפחות), ואעפ"כ, דוקא ע"י נישואיהם עם השפחות (בחי' המלכות בירידתה לבי"ע) נעשה בנין ועליית המלכות בתכלית השלימות ("שפחה כי תירש גברתה" למעליותא)⁸⁹.

ועד"ז יש לבאר גם בנוגע לבית המקדש:

מבואר בדרושי חסידות⁹⁰ הטעם שביהמ"ק הי' מאבנים דוקא (דלא כהמשכן שהי' מעצי שטים), ועד ש"אין בונין בו עץ בולט"⁹¹ (משא"כ שקוע⁹²) — כיון שהיתה בו מעין

84 נוסף על הקדימה רחל, ספירת המלכות, ללאה, ספירת הבינה.

85 ויצא ל, ג.

86 כהבא לקמן — ראה לקו"ת ס"פ ברכה.

סידור (עם דא"ח) כא, ד.

87 תהלים קיח, כב.

88 כמודגש בהנישואין דיצחק ורבקה שהו"ע יחוד מ"ה ובי"ן (לקו"ת ברכה צו, סע"ג. ובכ"מ).

89 ומודגש במלכות דוד, שלידתו היתה באופן שאביו (ישי) הי' סבור שבא על שפחתו, בסוד שפחה כי תירש כו' (ראה לקו"ת וסידור שבהערה 86).

90 תו"א ותו"ת ר"פ ויגש. לקו"ת וסידור שם. ובכ"מ.

91 רמב"ם הל' ביהב"ח פ"א ה"ט.

92 רדב"ז שם. ועוד. — וי"ל דוגמתו כברזל, ש"כל כלי ברזל לא נשמעו ככית בהבנותיו", בגלוי

דוקא (ע"ד עץ בולט), משא"כ בהעלם, מחוץ לביהמ"ק (ע"ד עץ שקוע).

93 וברזל שמצינו בנוגע לעשיית המנורה, "אין לו זהב מביא אף של כסף של נחושת של ברזל כו'", ומנורה שעשו מלכי בית חשמונאי של ברזל היתה (מנחות כח, ב) — הרי: (א) כיון שהברזל הוא תמורת כסף וזהב הי' "ברזל" כפי ששייך להדרגא דכסף וזהב*, (ב) "שפורים של ברזל היו וחיפוס בעץ", שאין הברזל נראה מבחוץ (ע"ד עץ שקוע). ואמה כליא עורכ, טס של ברזל כמו סייף גובהו אמה על גבי המעקה סביב כדי שלא ישבו העורכים עליו (מו"ק ט, רע"א. וש"נ. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ד ה"ג) — הי' על גג המקדש, שנגיז לא נתקדשו (פסחים פה, סע"ב. וש"נ. רמב"ם שם פ"ו ה"ז), כמו בחוץ (וראה לקמן הערה 102).

94 שבו תהי' השלימות דלעתיד לבוא ממש, לא רק מעין דוגמא בלבד, כבבית ראשון ושני.

95 להעיר מהשייכות ל"חומת ברזל" — כי,

* ע"ד המבואר בענין אבנים ולבנים, ש"אם לא נמצאו אבנים בונין בלבנים" (ראה לקו"ש ח"ו ע' 25 הערה 76).

והנחושת לנחושת הברזל לברזל גוי",
 "וברזל מאה אלף ככרים" — עיקרו
 ושלימותו במקדש העתידי⁹⁹ להבנות
 ע"י דוד מלכא משיחא¹⁰⁰, שבנינו יהי
 (לא רק מזהב וכסף ונחושת בתכלית
 השלימות¹⁰¹, אלא) גם מברזל¹⁰².

99 כפי הרמב"ן ס"פ יתרו: "והברזל אשר
 הקדיש דוד שלא נחקר משקלו לעשות ממנו כלים
 לכרות העצים ולחצוב האבנים הי", אבל בנוגע
 להמשכן והמקדש עצמו מושלל הברזל לגמרי,
 עיי"ש. וראה השקו"ט בזה בתורה שלימה שם.
 וצ"ע גם מאמה כליא עורב ש"צורך בנין הביה
 הוא" (מ"ק שם), והיתה (לא רק במקדש, אלא גם)
 במזבח החיצון שבמשכן (ברייחא דמלאכת המשכן
 פי"א. יל"ש תצוה רמז שפה ובפי"ו ית רענן).

ובפי"ו מהר"ז (לשמור"ר שבהערה 51): "ומ"ש
 בסוף ד"ה א' והברזל לברזל וגוי' מאה אלף ככרים
 ברזל, יתכן שהי' זה כחצרות ולא בפנימה" —
 שהברזל הי' בבנין המקדש עצמו (דלא כדעת
 הרמב"ן שהי' רק עבור הכלים לכרות העצים
 ולחצוב האבנים), אלא כחצר ולא כפנים. וצ"ע
 היכן מצינו שהשתמשו כחצרות דבית ראשון
 בכמות ברזל גדולה כזו (משא"כ במקדש העתידי
 להבנות — "אע"פ שהוא כתוב כיהזקאל אינו
 מפורש ומבואר", ויש מקום לומר שבנינו יהי' גם
 בברזל, ככפנים).

100 ועפ"ז יומתק שה"ברזל" נזכר רק (א)
 בהכנת המקדש ע"י דוד (ולא בבנין המקדש ע"י
 שלמה), (ב) בדברי הימים (ולא במלכים) שעיקרו
 "משום יחס דוד המלך" (פרש"י ריש דה"י. הקדמת
 הרד"ק לדה"י, עיי"ש), דוד מלכא משיחא, שעל
 ידו יהי' בנין ביהמ"ק השלישי.
 101 נוסף על השלימות דוהב שהיתה בבתי
 המקדשות שלפניו — "שבעה זהבים" (יומא מד,
 סע"ב).

102 וזע"ז זה הי' בבית שני (נשייך לביהמ"ק
 השלישי*) — כי, הברזל במנורה הי' בזמן
 החשמונאים בבית שני, וכן הברזל באמה כליא
 עורב שהיתה בבית שני, משא"כ בבית ראשון
 שמפני רוב קרושה שהיתה בו לא הי' צורך כליא

* כחובן נזה שהפסוק "גזול יהי' כבוד הבית
 הזה האחרון מן הראשון" (חגי ב, ט) נאמר על בית
 שני (ב"ב ג, טע"א) וגם ובעיקר על ביהמ"ק השלישי
 (חז"א כח, א).

1. ואולי יש לומר, שהשלימות
 דברזל דקדושה שבביהמ"ק השלישי
 תבוא (לא רק בחזק ותוקף הנצחיות,
 אלא) גם בכך שבנינו יהי' (לא רק
 מאבנים, אלא) גם מברזל, שהברזל
 עצמו יהי' חלק מהבנין דביהמ"ק
 עצמו:

"ברזל אין כתיב .. במשכן
 ובמקדש .. שהחריב ביהמ"ק" —
 קאי על בית ראשון ובית שני שנחרבו
 ע"י ברזל; משא"כ מקדש העתידי, בית
 נצחי שלא שייך בו חורבן — לא
 שייך בו חשש מענין של ברזל
 דלעו"ז, כיון שלעתיד לבוא תחבטל
 מציאות הברזל דלעו"ז⁹⁶, וכמילא
 יכול וצריך להיות בנינו גם בברזל,
 כדי להדגיש את העילוי והשלימות
 דהפיכת הברזל⁹⁷ שהחריב ביהמ"ק
 לברזל שנעשה חלק בהבנין דביהמ"ק.

ויש לומר, שמ"ש בדברי הימים⁹⁸
 (בנוגע לפעולתו של דוד בהכנת כל
 הדרוש לבנין ביהמ"ק) "הכינותי לבית
 אלקי הזהב לזהב והכסף לכסף

"אשה" שייכת לתורה ו"חומה, דכתיב נקבה
 תסוכב גבר" (יבמות סב, ב), ודי' נשי יעקב (ר"ת
 ברזל) הם "חומת ברזל" דקדושה (שעי"ז מהפכים
 ה"קיר ברזל" שכהנבואה ע"ד המצור על חומת
 ירושלים, כדלקמן ס"ז).

96 שאז לא תהי' מציאות הברזל שמקצרו ימיו
 של אדם, ח"ו, כמ"ש (ישעי' ב, ד) "וכתתו
 חרבותם וגו'", ויתירה מזה — שיתבטל הענין
 דהיפך החיים. וראה תנחומא ס"פ יתרו: "בעוה"ז
 ע"י יצה"ב השנים מתקצרות, אבל לעתיד לבוא
 בלע המות לנצה ומחה הי' דמעה מעל כל פנים".
 97 ראה אדר"ג פט"ז: "יצה"ר דומה לברזל
 שהטילוהו בתוך האור כל זמן שהוא בתוך האור
 עושיין מתנו כל כלים שירצו, אף כך יצה"ר כו".

98 דברי הימים א כט, ב"ז (ושם ככ, יד:
 "ולנחושת ולברזל אין משקל").

ז. עפ"ז יש לומר שענינו של עשרה בטבת הוא התחלת בנין מקדש העתיד בגאולה העתידה:

ח. ויומתק יותר — שהשייכות לגאולה העתידה מרומזת גם בתוכנו של הזמן דעשרה בטבת:

חודש טבת הוא חודש העשירי¹⁰⁵ ("חודש העשירי הוא חודש טבת"¹⁰⁶) למנין החדשים מחודש ניסן ("חודש של גאולה"¹⁰⁷), ובחודש העשירי עצמו כיום העשירי, עשירי שבעשירי — "העשירי יהי קודש"¹⁰⁸ — שרומז על השלימות דגאולה העתידה שבה תהי' השלימות דעשר ("עלי עשור"¹⁰⁹, שירה עשירית¹¹⁰, פרה העשירית ומנין העשירי¹¹¹, וכן בארץ ישראל — לא רק ארץ שבע אומות, אלא ארץ עשר אומות¹¹²).

זאת ועוד: חודש טבת (כולל ובמיוחד העשירי שבו) הוא "ירח¹¹³ שהגוף נהנה מן הגוף"¹¹⁴ — שהגוף

אע"פ שהמצור דעשרה בטבת הי' התחלת המאורעות דחורבן ביהמ"ק, הרי, כיון שהכוונה בזה היא שלאח"ז ועי"ז יבנה מקדש העתיד¹⁰³, בית נצחי, נמצא, שהתחלת המאורעות דחורבן ביהמ"ק היא גם (ובעיקר) התחלת הבנין דמקדש העתיד.

וענין זה מרומז בהסימן שניתן בשייכות להמצור דעשרה בטבת — "ואתה קח לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל גוי' אות היא לבית ישראל" — שהכוונה והתכלית של (התחלת) החורבן ע"י ברזל דלעו"ז, היא, כדי שלאח"ז תתגלה השלימות ד"ברזל" דקדושה בביהמ"ק העתיד¹⁰⁴.

נאמר על חפלת סנחריב עיי' חזקיהו* ("בזכות חזקיהו שהוא אירם ומושלם של ישראל כמ"ש והי' אדירו ממנו" — פרש"י), שביקש הקב"ה לעשות חזקיהו נשיח וסנחריב גוג ומגוג (סנהדרין צד, א), כמורגש בהמשך הכתובים "ויצא חוטר מגוע ישי וגו'" שקאי על משיח.

105 הן בשנה פשוטה והן בשנה מעוברת.
106 אסתר ב, טז.
107 שמו"ר פט"ו, יא.
108 בחוקותי כז, לב.
109 תהלים צב, ד. ערכין יג, ב.
110 כולל גם העילוי ד"שיר חדש", לשון זכר, גאולה שאין אחרי' גלות (מכילתא בשלח טו, א. תוד"ה ה"ג ונאמר פסחים קטז, ב).
111 מכילתא שם. רמב"ם הל' פרה אדומה ספ"ג. תנחומא תשא ט. ועוד.
112 לך לך טו, יט ובפרש"י.
113 מגילה יג, א.
114 להעיר ש"הגוף נהנה מן הגוף" הו"ע היחוד שממנו נעשה העיבור והלידה, ושייך

עורב (ערוך ערך כל. וראה הוסי' מו"ק שם. תוד"ה כליא מנחות קז, א. תוד"ה כגון ערכין ו, א). ויש לומר ההסברה בזה — שבבית שני היתה ההתעסקות בכיור והפיכת הלעו"ז** (משא"כ בבית ראשון שמפני רוב קדושתו נדחו החיצונים), ולכן מצינו בו גם ברזל, אבל, רק הברזל שבמנורה שבא במקום כסף וזהב ומחופה בעץ, והברזל שבאמה כליא עורב על גג המקדש שהוא כמו בחוץ (כנ"ל הערה 93), משא"כ בביהמ"ק השלישי יהיו ריבוי ברזל ("מאה אלף ככרים") בהכנין עצמו, כיון שהי' כיור והפיכת הברזל בתכלית השלימות.

103 ובלשון חז"ל (בנוגע לחורבן ביהמ"ק כתשעה באב) — "עלה ארי' כז' והחריב אריאל כז' על מנת שיבוא ארי' כז' ויבנה אריאל" (יל"ש ירמ' בתהלתו (רמז רנט)).

104 ויומתק יותר ע"פ דרשת חז"ל (גיטין נו, דע"ב) בנוגע לחורבן ביהמ"ק "והלכנון באדיר יפול, ואין אדיר אלא מלך, דכתיב והי' אדירו ממנו וגו'" — שפשטות הכתוב "והלכנון באדיר יפול"

** ועד"ז במשכן שהי' במדבר כדי לברר החיצונים (לקו"ת במדבר ג, ד ואילך. ובכ"ס) — הי' צורך באמה כליא עורב.

* והתחלת הפסוק: "ונקף סבכי היער בברזל" — שבירת הקליפה (סנחריב) עיי' "ברזל" דקדושה.

יותר, כמארו¹²¹ "כלום אדם זורע סאה אלא כדי להכניס כמה כורין", ועד לתכלית הריבוי עד אין סוף, "פירותיהן¹²² ופירי פירותיהן עד סוף כל העולם"¹²³.

ועי' מתגלה ונעשה שלימות הטוב¹²⁴ — "הוכפל¹²⁵ בו כי טוב" — הטוב דגאולה האמיחית והשלימה ובנין ביהמ"ק, גאולה נצחית וביהמ"ק נצחי, גאולה השלישית וביהמ"ק השלישי, כמ"ש¹²⁶ "ביום השלישי יקימנו ונחיי לפניו".

ט. עפ"ז יש לכאר גם הקשר והשייכות לפרשת ויחי — סיום וחותם ספר ראשון (הישר) שבתורה, והחיזוק ("חזק חזק ונתחזק") על כל הספרים שלאח"ז:

כיון שסיום וחותם ספר ראשון שבתורה הוא במעמד ומצבם של בניי בארץ מצרים ("ויחי יעקב בארץ מצרים", "ויישם בארון במצרים"), שמזה נעשה התחלת הגלות נכמודגש בהמשך בהתחלת ספר שמות¹²⁷ (שקורין במנחת שבת פרשת ויחי) "ואלה שמות בני ישראל הבאים

כביכול דלמעלה, מהותו ועצמותו ית', נהנה (כביכול) מהגוף (דלמטה) דכאו"א מישראל¹¹⁵, שקאי (בעיקר) על המעמד ומצב דלעתיד לבוא, שאז הנשמה ניוזנית מן הגוף¹¹⁶, ויתירה מזה, הנאת העצמות כביכול מן הגוף.

ובהדגשה יתירה בקביעות שנה זו — שעשירי בטבת חל ביום השלישי בשבוע שהוכפל בו כי טוב¹¹⁷:

הפעם השני' (כפל) ד"כי טוב" היא בנוגע לבריאת "דשא עשב מזריע זרע למינהו ועץ עושה פרי אשר זרעו בו למינהו"¹¹⁸ — שזריעת הזרע כוללת ומהוה (גם) ההתחלה דצמיחת הפירות.

ודוגמתו ביום השלישי שבו חל עשרה בטבת — שבקביעות זו מודגש ביותר שהתחלת החורבן והגלות היא התחלת הגאולה, ע"ד ובדוגמת הזריעה שכוללת ומהוה התחלת הצמיחה, כידוע¹¹⁹ שהגלות נמשל לזריעה, כמ"ש¹²⁰ "זרעתי לי בארץ", שע"ז נעשית הצמיחה בריבוי גדול

במיוחד לעשרה בטבת, התחלת החורבן — ע"ד כרובין המעורין זכ"ו בשעה שנכנסו נכרים להיכל (כיון שחייב אדם לפקוד את אשתו כשעה שהוא יוצא לדרך (ראה סה"מ מלוקט ח"ב ע' רסט. וש"נ)), ולכן ה"ז התחלת הגאולה, ע"י העיבור והלידה רמשיח (ראה לעיל הערה 36).
115 דאה לקו"ש חט"ו ע' 382 ואילך.

116 ראה המשך וככה תרל"ז פפ"ח ואילך.
סה"מ תרנ"ט ע' צו ואילך. המשך תרס"ו ע' תקכת.
סה"מ קונטרסים ח"ב ח"ג, ב. סה"ש תורת שלום ע' 127 ואילך.

117 נוסף לכך שיום השבת שבו נעשית העלי' והשלימות דעשרה בטבת הוא ערב והתחלת ט"ו טבת שבו "קיימא סיהרא באשלמותא", השלימות ד"ירח שהגוף נהנה מן הגוף".

118 בראשית א, יב.

119 חו"א ותו"ח ר"פ בשלה. ובכ"מ.

120 הושע ב, כה.

121 פסחים פו, ב.

122 ל' חו"ל — כתובות רפ"ט. זכחים לו, ב.

ועוד.

123 כולל גם הפירוש הפנימי שנעשה "סוף" לכל העניינים העולם ("עולם" מלשון העולם) והסתר.

124 להעיר ש"טבת" הוא גם מלשון "טוב".

125 להעיר מהשייכות ד"כפל" לגאולה (ראה פרדר"א פמ"ח. יל"ש ר"פ לך לך. ד"ה לך לך תרכ"ז. תר"ל. ועוד).

126 הושע ו, ב ובמפרשים שם.

127 "מתכיפין התחלה להשלמה" (נוסח

מרשות לחתן בראשית).

בגלות נעשה אצלם מעמד ומצב ד"ויחי יעקב", חיים אמיתיים ע"פ התורה, שבוה מודגש התוקף האמיתיות והנצחיות דבנ"י, כפי שמתגלה בהעילוי והשלימות דגאולה האמיתית והשלימה, גאולה נצחית וביהמ"ק נצחי, גאולה שלישית וביהמ"ק השלישי, הקשורים עם (השלישי שבאבות) יעקב¹³³ (כנ"ל ס"ד).

ובפרטיות יותר:

החזיון על כל זמן משך הגלות עד להגאולה האמיתית והשלימה נעשה עי"ז ש"זרעו בחיים"¹³⁴ — כיון שהנצחיות דיעקב מודגשת ומתגלה ב"זרעו", ההמשך והקיום דזרעו וזרע זרעו עד סוף כל הדורות בהנהגתם בחיים כחיי יום יום כדרכיו של יעקב, ועי"ז מתגלה בפועל הנצחיות דהגאולה העתידה ומקדש העתיד שכנגד יעקב¹³⁵.

וענין זה מודגש בהמשך הפרשה — "וישתחו ישראל על ראש המטה",

133) להעיר ממ"ש בפרשתנו בברכת יעקב ליוסף: "ברכות אביך גברו על ברכות הורי עד תאות גבעות עולם" (מט, כו), "ברכה פרוצה בלי מצרים מגעת עד ד' קצוות העולם, שנאמר ופרצת ימה וקדמה וגו', מה שלא אמר לאברהם וליצחק... זהו שאמר ישעי' והאכלתיך נחלת יעקב אביך" (פרש"י עה"פ).

134) כמודגש בדרשת חז"ל (שממנה למדים שיעקב אבינו לא מת) — "מקרא אני דורש שנאמר ואתה אל תירא עבדי יעקב גו' ואל תחת ישראל כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שביס, מקיש הוא לזרעו כו" — "מקרא" בנוגע להגאולה.

135) ולהעיר, שבביהמ"ק השלישי יתגלה גם המשכן שנעשה מהארוים שהביא יעקב ונטעם (ענין הזריעה) במצרים וצוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים (פרש"י תרומה כה, ה. כו, טו).

מצרימה", והמשכו בהתחלת שעבוד מצרים לאחר ש"וימת יוסף.. ויישם בארון במצרים"¹²⁸ — יש צורך בחזיון על כל זמן משך הגלות, עד לעלי מן הגלות אל הגאולה [ובלשון חז"ל¹²⁹ "ראובן ושמעון נחתין ראובן ושמעון סלקין", שהירידה דהגלות היא כשביל העלי' דהגאולה], כמ"ש בסיום וחזותם (כל כ"ד ספרי קודש) דברי הימים "ה' אלקי השמים.. פקד עלי לבנות לו בית בירושלים גו' מי בכס מכל עמו ה' אלקיו עמו ויעל", העלי' מן הגלות אל הגאולה לבנות ביהמ"ק נעלה יותר, כמ"ש "גדול יהי כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון", שקאי (גם ו) בעיקר על ביהמ"ק השלישי¹³⁰.

ותוכן החזיון על כל זמן משך הגלות הוא — "ויחי יעקב":

יעקב, שענינו תורה, הוא קו האמצעי, בריח התיכון שמברית מן הקצה אל הקצה, מרום המעלות ומדרגות עד סוף כל דרגין¹³¹, היינו, שנמשך ויורד למטה כמו שהוא למעלה ללא שינויים, ועי"ז מתגלה תוקף מציאותו, מציאות אמיתית ("תתן אמת ליעקב"¹³²) ונצחיות ("יעקב אבינו לא מת"), ולכן, ממנו ועל ידו נמשך החזיון לכל בני"י על כל זמן משך הגלות, שגם בירידתם

128) כי "כל זמן שיוסף הי' קיים לא הי' להם משוי של מצרים, מת יוסף נתנו עליהם משוי, לפיכך כתיב הבאים (לאחרי ובהמשך למיתת יוסף), כאילו אותו יום נכנסו למצרים" (שמו"ר פ"א, ד).

129) ויק"ר פל"ב, ה. וש"נ.

130) ראה לעיל שוה"ג הא' להערה 102.

131) תניא ספ"ג, שם אגה"ק ס"ו, ובכ"מ.

132) מיכה בסופו, וראה אגה"ק שם.

השבטים בני (ד' האמהות שהר"ת שלהן) "ברזל" דקדושה — "אבני ברזל": "אבני" (לא רק מלשון בוני, "א"ת אבני אלא בוני", אלא) גם מלשון "בן"¹⁴⁰, הבנים של "ברזל" — שע"י החוזק והתוקף שלהם בכל עניני קדושה ("אבני ברזל"), מהפכים הברזל דלעו"ז שהחריב ביהמ"ק לברזל דקדושה כבנין ביהמ"ק העתידי¹⁴¹.

י. ובכהנ"ל ניתוסף עליו מיוחד בדורנו זה, ובפרט בשנה זו:

דורנו זה הוא דור האחרון של הגלות והוא הוא דור הראשון של הגאולה — כהודעת והכרזת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, יוסף שבדורנו (ע"ש יוסף הראשון שהודיע והכריז ש"אלקים פקד יפקוד אתכם והעלה אתכם מן הארץ הזאת אל הארץ אשר נשבע לאברהם ליצחק וליעקב"¹⁴²), שכבר נשלמו כל מעשינו ועבודתינו, וכבר כלו כל הקיצין וכבר עשו תשובה, וכבר נסתיימו כל ההכנות ובאופן ד"הכנה רבתי", והכל

"על שהיתה מטתו שלימה"¹³⁶, וברכתו לכל י"ב השבטים ("ויברך אותם כולם במשמע"¹³⁷) — שבשלימות דכל י"ב השבטים (שכוללים כל בני"י) נמשכת ומתגלה הנצחיות דחיי יעקב ("ויחי יעקב") עד סוף כל הדורות, שבכח זה יוצאים ועולים מן הגלות אל הגאולה הנצחית.

ויש לומר, שב"זרעו בחיים" מרומז שהגלות הו"ע של זריעה שכוללת ומהוה התחלת הצמיחה דהגאולה (כנ"ל ס"ח), וזהו תוכן החיזוק על כל זמן משך הגלות, כיון שידועים שהצמיחה דהגאולה נעשית ע"י הזריעה ד"מעשינו ועבודתינו כל זמן משך הגלות"¹³⁸.

ועפ"ז מוכן הקשר והשייכות דפרשת ויחי לעשרה בטבת — כי, בעשרה בטבת מודגש שהתחלת החורבן והגלות בהמצור על ירושלים הוא התחלת הבנין דמקדש העתיד בחוזק ותוקף נצחי, ולכן קורין אז פרשת ויחי, שבה מודגש שהתחלת הגלות בהירידה למצרים כוללת ומהוה התחלת הגאולה הנצחית, בדוגמת הזריעה ("זרעו בחיים") שכוללת ומהוה התחלת הצמיחה באופן נצחי.

ויומתק יותר הקשר והשייכות ד"זרעו בחיים" להתוקף דברזל דקדושה (שחורבן ביהמ"ק ע"י ברזל דלעו"ז הוא התחלת התוקף דברזל בביהמ"ק העתיד, כנ"ל ס"ז) — כיון ש"זרעו בחיים"¹³⁹ היא השלימות די"ב

136 פרשתנו מז, לא ובפרש"י.

137 פרש"י שם מט, כח.

138 תניא רפ"ז.

139 שע"ז "הוא בחיים", יעקב אבינו לא

מת", ועד לחיים נצחיים כפשוטם (נשמה בגוף) —

כיון שנתבטל הברזל דלעו"ז שמקצר ימיו של אדם (כנ"ל הערה 96).

140 כמ"ש בפרשתנו (מט, כד) "אבן ישראל", "לי נוטריקון אב וכן" (פרש"י עה"פ).

141 ראה ספר הליקוטים להאר"ז"ל פרשתנו (שבעה ערה 74) עה"פ "אוסרי לגפן עירו וגו'": "ידוע הוא שהפסוק מדבר בענין המשיח, שנאמר גילי מאד בת ציון גוי הנה מלכך יבוא לך גוי עני ורוכב על חמור ועל עיר בן אתונות .. סוד הענין הוא .. כי יעקב אבינו ע"ה הי' לו ד' נש"ס, וסודם ברז"ל .. וכנגדם בקליפה שתיים גבירות ושתיים שפחות, הגבירות .. הם סוד ע"ר וחמור, וכשיבוא משיח צדקנו ב"ב אז יכבוש תחתיו הקליפות .. ע"ר וחמור" כו"ו.

142 פרשתנו נ, כד.

רחל ולא, וד' האמהות די"ב השבטים בלהה רחל זלפה לאה), ואדרבה, "נקבה תסובב גבר", "אשת חיל עטרת בעלה"¹⁴⁸, כמודגש בסדר ד' האמהות בר"ת ד"ברזל", ויחד עמהם כל בני" שבכל הדורות, "הקיצו ורננו שוכני עפר"¹⁴⁹, ועאכו"כ כל בני" שבדורנו (נשמות חיים בגופים חיים ללא הפסק ח"ו בחיים כלל), ונשיא דורנו בראשנו, וכולם יחד באים לארצנו הקדושה, "ארץ¹⁵⁰ חטה ושעורה וגפן ותאנה ורמון ארץ זית שמן ודבש"¹⁵¹, "ארץ אשר אבני" ברזל"¹⁵², ושם גופא — לירושלים עיר הקודש ולבית המקדש השלישי, שבו תהי' השלימות ד"ברזל" דקדושה¹⁵³.

ולכן, בדורנו זה ובשנה זו מודגש ביותר ובעיקר החיזוק שבהדגשת הכוונה והתכלית דהגאולה שישנה

מוכן לסעודה¹⁴³ דלעתיד לבוא, לזיתן ושור הבר¹⁴⁴ ויין המשומר¹⁴⁵.

ובהדגשה יתירה בשנה זו:

שנה זו שייכת במיוחד לקץ הגאולה ולהגאולה (כי כבר כלו כל הקיצין) — "הי' תהא שנת נפלאות בה", "בכל מכל כל" — שקאי על הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו ("כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"¹⁴⁶), שאז יהיו כל הענינים ("בכל מכל כל") באופן של "נפלאות".

ועוד ועיקר, "בכל מכל כל" היא דרגת האבות שהטעימן הקב"ה מעין עוה"ב, והשלימות שבזה (אצל האבות דכל בני" ובמילא גם אצל כל אחד ואחת דבני") תהי' לעתיד לבוא, כשיקומו ג' האבות, ויחד עמהם ד' האמהות¹⁴⁷ (ד' האמהות שרה רבקה

143) ע"פ לשון חז"ל — אבות פ"ג מט"ו. סנהדרין לח, א ובפרש"י.

144) ראה כ"ב עה, א. ויק"ר פי"ג, ג.

145) ברכות לד, ב. וש"נ. — ולהעיר, ש"ניין (ה)חומר" כולל גם השמירה מענינים בלתי-רצויים הדרושה ביין יותר מאשר בכשר, אף שגם בשר שנתעלם מן העין אסור, כ"י, האיטור דבשר שנתעלם מן העין (שמה עורכים או שרצים וחיות נטלוהו והביאו בשר נבלה תחתיו) הוא חומרא בעלמא (חולין צה, א ובתרו"ה אמר. ועוד), ובסימנים ובטביעת עין מותר (שם, ב. וראה אנציק' תלמודית כערכו. וש"נ), משא"כ ביין, ששמירתו מוכרחת מפני חשש יין נסך שנעשה בנגיעה כו'.

146) מיכה ז, טו. וראה אוה"ת נ"ך עה"פ. 147) וצירופם יחד (ג' אבות וד' אמהות) עולה ד' — שרומז על כללות בני" שנהלקים לז' קני המנורה, שבע מדרגות בעבודת ה' (עיקר ענינם של בני", "אני נבראתי לשמש את קוני") כנגד ד' המדות* (לקו"ת ר"פ בהעלותך. ובכ"מ), דיש

* שניקר העבודה היא במדות — "לעבדו בכל

לומר, שהתחלקות זו היא גם כשורש ומקור דבני", בהאבות והאמהות.

148) ועד"ז בנוגע לכנס"י, אשת חיל, שנעשית עטרת בעלה, זה הקב"ה.

149) ישעי' כו, יט.

150) עקב ח, ח.

151) יש לומר, ששבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל הם כנגד שבעת הסוגים שבבני", שבעת קני המנורה (כנ"ל הערה 147).

152) ולהעיר ממש"נ בברכת משה — שהיא "מעין ברכתו של יעקב" (פרש"י ברכה לג, יג) — "ברזל ונחושת מנעלך", "ארצכם נעולה בהרים שחורצבים מהם ברזל ונחושת" (שם לג, כה ובפרש"י).

153) וי"ל (ע"ד הרמז) שאות כ' דתשנ"ב היא גם ר"ת "ברזל" ו"נפלאות ברזל" רומז על הפיכת הברזל דלעו"ז לברזל דקדושה).

לכנס"י, "עבודה שבלב" (יש תענית), שבו חשכן המדות.